EBÛ ALİ EN-NESEFÎ

Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinin büyüklerinden. İsmi, Hüseyn bin Hızır bin Muhammed bin Yûsuf en-Nesefî el-Buhârî olup, künyesi Ebû Ali'dir. Fıkıh ilminde, zamanında bulunan âlimlerin en büyüklerinden idi. Aslen Buhârâ'nın Feşîderc köyündendir. İlim öğrenmek için seyahatler yapıp, çeşitli yerlere gitti. Oralarda bulunan âlimler ile görüşüp kendilerinden ilim öğrendi. Bu seyahatleri sırasında Kûfe, Mekke, Hemedan, Rey, Merv ve başka ilim merkezlerine uğradı. Bir müddet Bağdad'da ikâmet etti. Sonra Buhârâ'da yerleşti. 424 (m. 1032) senesinde, Şa'bân'ın 23. Çarşamba günü orada vefât etti. Vefât ettiğinde 80 yaşına yaklaşmıştı. Kelâbaz kabristanında medfûndur.

Fıkıh ilmini, Ebû Bekr Muhammed bin Fadl'dan öğrendi. Ayrıca, Ebû Amr Muhammed bin Muhammed es-Sâbir ve Ebû Sa'îd es-Sencerî'nin sohbetlerine devam edip, bunlardan ve başka büyük zâtlardan da ilim öğrendi. Kendisinden de; Şems-ül-Eimme Abdülazîz-i Hulvânî, Ca'fer bin Muhammed en-Nesefî, Ebü'l-Hasen Ali bin Muhammed ve başka birçok meşhûr zâtlar ilim öğrenmişlerdir.

Buhârâ kadısı Ebû Ca'fer'in vefâtından sonra, Ebû Ali en-Nesefî (radıyallahü anh) bu vazîfeye ta'yin edildi. Büyük bir meharetle bu vazîfeyi îfâ ederken, diğer taraftan da talebelere ilim öğretti ve fıkıh ilmine dâir el-Fetâvâ ve el-Fevâid isimli kıymetli eserleri yazdı. Bu eserlerden anlaşıldığına göre; Nesefî (radıyallahü anh), seyahatlerini daha çok fıkıh ilminin inceliklerini öğrenmek için yapmıştır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-2, sh. 237

2) Mu'cem-ül-müellifîn cild-4, sh. 6

3) Keşf-üz-zünûn cild-2, sh. 1227

4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 227

5) Tabakât-ül-Fukahâ Taşköprüzâde sh. 69

6) Fevâid-ül-behiyye sh. 66

EBÛ ALİ SİNCÎ (Hüseyn bin Şuayb)

Şafiî fıkıh âlimi. İsmi, Hüseyn bin Şuayb bin Muhammed es-Sincî el-Mervezî, künyesi Ebû Ali'dir. Mervli âlimlerdendir. Merv'in köylerinden Since nisbetle Sincî denildi. Doğum târihi bilinmemektedir, İlim tahsili için ba'zı memleketlere gitti. Pekçok eser tasnif etti. 430 (m. 1039) senesinde vefât etti. Merv'de hocası Kaffâl'in kabri yanına defnedildi.

Küçük yaşta ilim tahsiline başlayan Ebû Ali Sincî, Irak'ta İmâm-ül-Haremeyn Ebû Hâmid el-İsferâînî'den; Horasan'da, Ebû Bekr Abdullah el-Kaffâl'den, Ebü'l-Hasen Muhammed bin Hüseyn Alevî, Ebû Abdullah Muhammed bin Abdullah Hâfız'dan, Merv ve Bağdadlı daha birçok âlimden ilim öğrendi. Ebû Bekr Hayrî'den de; hadîs-i şerîf dinleyip, ders aldı. Zamanında asrının, fakîhi ve Horasan'ın İmâmı kabûl edildi. Keskin zekâsı, derin bilgisi ve güzel ahlâkı ile insanlara örnek oldu. Pekçok talebe yetiştirdi. Onlar da hocaları gibi yalnız Allahü teâlânın dinini yaymağa gayret edip, O'nun rızâsını kazanmaya çalıştılar.

İbn-i Hillikân; "Ebû Ali Sincî, Iraklı ve Horasanlı âlimlerin yolunu, ilmini birleştiren ilk âlimdir. Asrında Merv ehlinin en büyük fıkıh âlimi idi" derken, zamanın âlimleri, söz birliği ile "Horasanda üç İmâm vardır. Çok rivâyet eden ve rivâyet ettiği ilmi tahkîk eden, az rivâyet eden ve tahkîk eden, çok rivâyet eden fakat tahkîk etmeyen. Bunlardan çok rivâyet edip tahkîk eden, Ebû Ali Sincî'dir. Az rivâyet edip, tahkîk eden Ebû Muhammed Cüveynî'dir. Çok rivâyet edip tahkîk etmeyen ise Nasır Mervezî'dir" demektedirler.

Birçok kıymetli eser yazdı. Şafiî mezhebinin temel kitaplarından olan Ebû Bekr İbn-i Haddâd'ın Kitâb-ı Pürü'unu şerh ederek, "Şerh-i fürû'-ı İbn-i Haddâd" adını verdi. Ebü'l-Abbâs Ahmed İbnü'l-Kass'ın, Telhis fil-fürû'unu şerh etti! Kitâb-ül-mecmû' ve Şerh-i Muhtasar-ı Müzenî adlı eserler de kitapları arasındadır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-4, sh. 344

2) Vefeyât-ül-a'yân cild-2, sh. 135

3) El-Bidâye ven-nihâye cild-12, sh. 57

4) Tehzib-ül-esmâ vel-lüga cild-2, sh. 261

5) Keşf-üz-zünün sh. 479, 1606, 1257, 1635

6) Mu'cem-ül-müellifîn cild-4, sh. 11

EBÛ ALİ ZÜCCÂCÎ (Hasen bin Muhammed)

Hadîs ve Şafiî mezhebi fıkıh âlimi. Künyesi Ebû Ali olup ismi Hasen bin Muhammed bin Abbâs'dır. Taberî ve Züccâcî nisbet edildi Doğum târihi bilinmemektedir. Ancak 401 (m. 1011) yılında veya daha sonra vefât ettiği bildirilmektedir.

Birçok âlimden ilim öğrenen Ebû Ali. Züccâcî, meşhûr âlim ve vâ'iz Ebü'l-Abbâs Ahmed bin Kass'ın talebesi olarak tanınır. Bağdad'da yıllarca İbn-i Kass'ın hizmetinde bulunup, onun ilminden istifâde etti. Bağdad'ın diğer âlimlerinin de sohbetlerinde bulunup, derslerine iştirâk etti. Hocalarından duyduklarını ve yazdıklarını ezberledi. Hocası, Allahü teâlânın dînini insanlara yaymak için cihâda çıkan İslâm askerlerine nasihatlerde bulunarak, teşvik etmek fethedilen şehirleri ma'nevî yönden fethetmekle vazîfelendirildi. Hocası bu görevle hudud şehri Tarsus'a gidince, Taberistan'a döndü. Amil şehrine kadı ta'yin edildi. Keskin zekâsı, üstün bilgisi ve örnek ahlâkıyla insanların işlerini kolaylaştırdı. Mahkemelerde vermiş olduğu âdil kararlar ve vermiş olduğu güzel nasihatlerle insanların huzûr içinde yaşamalarına vesile oldu. Karar söz ve işlerinde insanların rızâsına göre değil, Allahü teâlânın rızâsına uygun şekilde hareket ederdi. Çünkü, Allahü teâlânın dînini sağlam kaynaklardan iyi öğrenmişti ve bildiklerine uygun yaşamaya çalışmaktaydı. Doğruyu bilmeyene öğretir, yanlış söyleyeni de getirdiği güzel delîllerle sustururdu. Birçok sapık